

PRAVOMOC A PŘÍSLUŠNOST SOUDŮ

**Jde o zákonné určení, zda věc projednají soudy (pravomoc) – a který konkrétní soud (příslušnost).
Obojí – PODMÍNKY ŘÍZENÍ (během řízení zkoumány).**

Pravomoc

Soudní pravomoc je v nejobecnější rovině vymezena v čl. 90 Ústavy (Soudy jsou povolány... k ochraně práv...). Pro účely civilního soudního řízení je upravena především v **§ 7 OSŘ**.

Pravomoc (civilních) soudů je souhrn jejich oprávnění jednat a rozhodovat v určitých věcech zákonem stanovených.

1) obecná pravomoc (§ 7 odst. 1) - Soudy projednávají a rozhodují v občanském soudním řízení *spory a jiné právní věci*, vyplývající z

- občanskoprávních,
- pracovních,
- rodinných,
- obchodních vztahů,
- *pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány* (katastrální úřad) – **zúžená pravomoc**;

2) podmíněná pravomoc (§ 7 odst. 2) – spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, projednávají soudy „za podmínek uvedených v *části páté OSŘ*“ (žaloba proti rozhodnutí správního orgánu);

3) rozšířená pravomoc (§ 7 odst. 3) – jiné věci projednávají a rozhodují soudy, jen stanoví-li to *zákon* (např. podle § 200o OSŘ rozhoduje soud o propuštění cizince ze zajištění – jde jinak o *správní*, resp. veřejnoprávní věc);

4) dělená pravomoc (§ 8) – před soudním řízením má obligatorně předcházet řízení u jiného orgánu a soud může jednat až po skončení tohoto řízení; jde v současnosti o *obsoletní* ustanovení, mohlo by přicházet v úvahu, jestliže by OSŘ např. stanovil předchozí povinné smírcí řízení o nároku u jiného orgánu; neztotožňovat s rozhodčím řízením a návrhem na zrušení rozhodčího nálezu (§ 106 OSŘ, zák. č. 216/1994 Sb.)!

Postup soudu při posuzování pravomoci

Soud posuzuje svou pravomoc *během celého řízení*. Dospěje-li k závěru, že věc spadá do jeho pravomoci, projedná-ji a rozhodne o ní. V opačném případě řízení *zastaví* a věc *postoupí* jinému orgánu.

Dojde-li ohledně pravomoci ke **kompetenčnímu konfliktu** (pozitivnímu, negativnímu) mezi a) civilními soudy a orgány veřejné správy, samosprávy, b) soudy civilními a správními; rozhoduje zvláštní senát složený ze tří soudců NS, tří soudců NSS (podrobněji viz zákon č. 131/2002 Sb.).

Pravomoc ve vztazích mezi soudy ČR a soudy zahraničními (mimo EU)

Je upravena pro určité druhy věcí v mezinárodních (mezistátních) **smlouvách. V obecné rovině je předmětem úpravy zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.**

Příslušnost

Příslušnost soudů vymezuje rozsah působnosti mezi jednotlivými soudy navzájem, vztahy mezi nimi; určuje tedy konkrétní soud, který bude věc projednávat a rozhodovat o ní.

Výchozí ustanovení úpravy příslušnosti v OSŘ (§§ 11, 89)

- pro určení příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, existující *v době zahájení řízení*;
- je-li (místně) příslušných několik soudů, může se řízení konat u kteréhokoli; soud příslušný k řízení o určité věci je příslušný *i k řízení o spojených věcech a vzájemných návrzích* (zásada hospodárnosti);
- Nejvyšší soud rozhoduje o (místní) příslušnosti konkrétního soudu, *nelze-li její podmínky zjistit*.

Druhy soudní příslušnosti

1) Věcná – vymezuje rozsah působnosti **mezi** jednotlivými články soustavy soudů (okresní soud, krajský soud atd.), tj. **který soud** určitý druh věci projednává a rozhoduje **v prvním stupni**. Je upravena v **§ 9 OSŘ** tak, že

- nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v prvním stupni příslušné *okresní* soudy (odst. 1);
- *krajské* soudy rozhodují jako soudy prvního stupně o *specializovaných* a méně frekventovaných agendách (ochrana osobnosti, spory z nemocenského nebo důchodového pojištění, o určení nezákonnosti výluky nebo stávky – odst. 2);
- *krajské* soudy rozhodují jako soudy prvního stupně o *podstatné* části (vyjmenované) agendy *ve věcech obchodních, včetně věcí o peněžní plnění nad 100 tis. Kč* (odst. 3);
- *Nejvyšší soud* rozhoduje jako soud prvního stupně tehdy, stanoví-li tak zákon. (odst. 4)

V průběhu řízení je věcná příslušnost zkoumána *kdykoli*. Vznikne-li *spor* o příslušnost mezi soudy, předkládá okresní i krajský soud věc se zprávou svému nadřízenému *vrchnímu* soudu (§ 104a OSŘ).

2) Místní – určuje konkrétní soud podle **místních** hledisek (**§ 84 a násl. OSŘ**). Dělí se na místní příslušnost *obecnou, danou na výběr a výlučnou*.

- *obecná* (§§ 84 – 86) – příslušný je *obecný soud žalovaného*, většinou okresní soud; obecným soudem fyzické osoby je soud v obvodu jejího bydliště (místa, kde se zdržuje), obecným soudem právnické osoby soud podle jejího sídla, obecným soudem státu soud podle sídla jeho organizační složky, která za stát jedná atd.;
- *daná na výběr* (§ 87) – *vedle* obecného soudu žalovaného může být příslušný též *jiný soud, volba je na žalobci* (soud podle místa, kde nastala rozhodná skutečnost, např. kde vznikla škoda atd.);
- *výlučná* (§ 88) – *namísto* obecného soudu je příslušný jiný zákonem stanovený soud (rozvodový soud pro řízení následující, soud podle bydliště nezletilého, soud, v jehož obvodu je nemovitost, jde-li v řízení o právo k ní atd.).

Místně příslušný soud si mohou účastníci smluvně zvolit – není-li dána výlučná příslušnost, a to tzv. prorogační dohodou - v obchodní věci (§ 89a).

Je nutné odlišovat zákonné určení místní příslušnosti od *d e l e g a c e* nutné nebo vhodné § 12 OSŘ. O tomto přikázání věci rozhoduje společně nadřízený soud.

V průběhu řízení je místní příslušnost zásadně zkoumána *jen do zahájení jednání* (nebo k námitce při prvním úkonu účastníka), eventuálně do skončení přípravného jednání (!!). Pak ji už *nelze změnit* – zásada *perpetuatio fori* (výjimka – tzv. přenesení příslušnosti ve věcech péče o nezletilé). *Spor* o místní příslušnost mezi soudy probíhá tak, že *nepříslušnost je vyslovena a věc postoupena soudu příslušnému; jestliže tento soud nešouhlasí, předloží věc svému nadřízenému soudu, jenž definitivně rozhodne*. Podrobněji viz § 105 OSŘ.

3) Funkční („instanční“) – který soud je v dané věci soudem prvního stupně, který odvolacím.

PŘÍSLUŠNOST PODLE PRÁVA EU

Upravena je především ve smlouvách **Brusel I a Brusel II**, transponovaných do *nařízení č. 44/2001* (věci *občanské a obchodní*), a též do *nařízení č. 2201/2003* (věci *manželské, věci rodičovské zodpovědnosti*).

Některé zásady: osoby s bydlištěm (*domicil*) na území určitého státu tam mohou být žalovány *bez ohledu na své státní občanství* (podobně je rozhodné sídlo či místo podnikání právnické osoby); jsou též stanovena podrobná pravidla pro *výběr příslušnosti namísto domicilu (sídla)* - např. kde nastalo protiprávní jednání, kde je místo dodání zboží podle smlouvy atd. *Nařízení č. 44/2001* (složitější z obou) stanoví např. též kritéria pro příslušnost u sporů ze smluv spotřebitelských, pojistných, pracovních. *Výlučná příslušnost* je upravena např. pro některá řízení o právních vztazích k nemovitostem.